

08.04.22
A/16.109

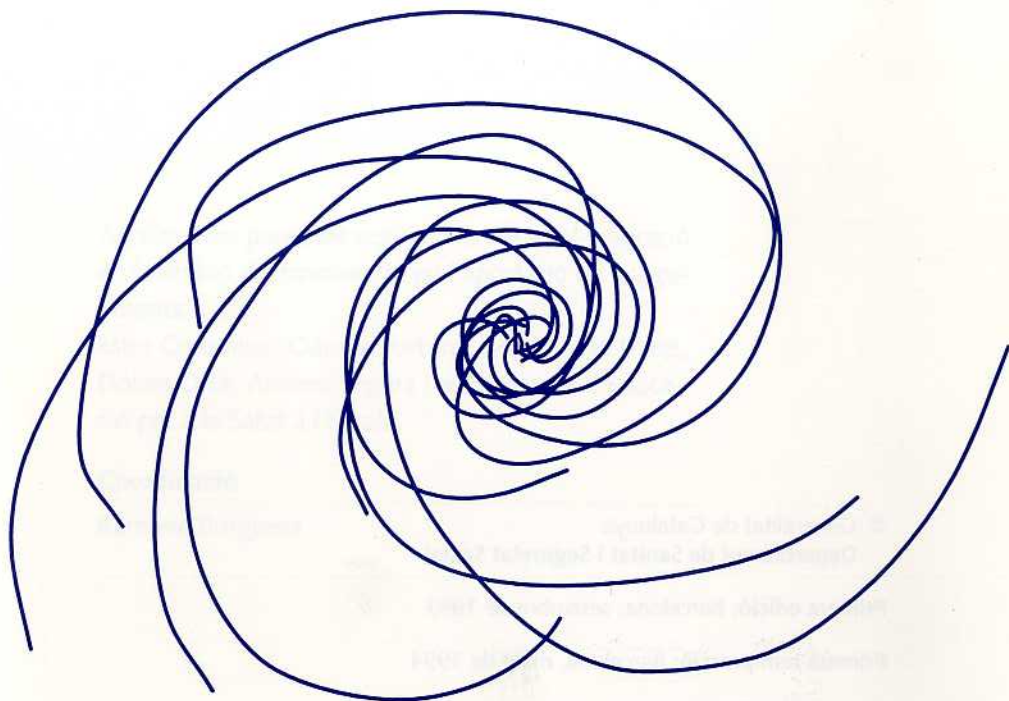
SIDA I COMUNITAT ESCOLAR

Informació
per a educadors

SIDA I COMUNITAT ESCOLAR

Informació
per a educadors

Generalitat de Catalunya
**Departament de Sanitat
i Seguretat Social**

Barcelona, 1994

PROGRAMA PER A LA PREVENCIÓ I EL CONTROL DE LA SIDA

Director

Jordi Casabona

Autors

Ramona Burguera

Anna Rodés

Agraïm a les persones següents la seva col·laboració en la revisió del manuscrit i en l'aportació de suggeriments:

Ester Coromina, Clàudia Fortuny, Montserrat Miret, Dolors Orta, Andreu Segura i al Programa d'Educació per a la Salut a l'Escola.

Coordinació

Ramona Burguera

© Generalitat de Catalunya
Departament de Sanitat i Seguretat Social

Primera edició: Barcelona, setembre de 1993

Primera reimpressió: Barcelona, maig de 1994

Tiratge: 5.000 exemplars

Dipòsit legal: B.15.597-1994

Coordinació editorial: Secció de Publicacions
de la Secretaria General

Disseny gràfic: Víctor Oliva Pascuet

Impressió: C.G. Creaciones Gráficas, S.A.

PROGRAMA PER A LA PREVENCIÓ I EL CONTROL DE LA SIDA

Director

Jordi Casabona

Autors

Ramona Burguera

Anna Rodés

Agraïm a les persones següents la seva col·laboració
en la revisió del manuscrit i en l'aportació de sugge-
riments:

Ester Coromina, Clàudia Fortuny, Montserrat Miret,
Dolors Orta, Andreu Segura i al Programa d'Educa-
ció per a la Salut a l'Escola.

Coordinació

Ramona Burguera

ÍNDEX

I. ASPECTES GENERALS DE LA MALALTIA	7
I.1 Què és la SIDA?	7
I.2 Com es transmet el virus de la SIDA?	8
La transmissió per la sang	9
La transmissió sexual	9
La transmissió de mare a fill	10
I.3 Com no es contagia	11
Contactes socials	11
Convivència	11
I.4 Com es diagnostica la infecció pel virus de la SIDA?	11
II. EL VIRUS DE LA SIDA I LA COMUNITAT ESCOLAR	13
II.1 El nen infectat	13
II.2 El personal docent i no docent infectat	13
II.3 Activitats que no presenten cap risc	14
II.4 Situacions de risc potencial	14
III. QUÈ CAL FER A L'ESCOLA	15
III.1 Actituds davant del problema	15
III.2 Mesures preventives en el medi escolar	16
Higiene personal	16
Higiene general	16
Desinfecció de les ferides amb sang	17
III.3 Criteris d'actuació a l'escola	17
Confidencialitat	17
Informació sobre l'estat de salut dels nens i dels mestres	18
Actuació davant d'un cas sospitós	18
Actuació davant d'una persona portadora o malalta de SIDA	19
III.4 Educació per a la salut a l'escola	20
IV. ANNEXOS	22
IV.1 Desinfecció de les ferides amb sang	22
IV.2 Farmaciola	23
IV.3 Preguntes més freqüents que es plantegen als mestres	24
IV.4 On es pot demanar més informació sobre la SIDA	27

I. ASPECTES GENERALS DE LA MALALTIA

I.1 QUÈ ÉS LA SIDA?

La SIDA, Síndrome d'Immunodeficiència Adquirida, és la forma més greu de la infecció pel Virus de la Immunodeficiència Humana (VIH). Consisteix en l'aparició d'una o diverses malalties —per això s'anomena síndrome— que es desenvolupen principalment com a conseqüència de l'alteració del sistema immunitari o defensiu de l'organisme.

Quan el virus de la SIDA (VIH) entra en la circulació sanguínia, afecta diverses cèl·lules de l'organisme. Pot ser que el virus romangui "adormit" (no actiu) dins la cèl·lula; per tant, la infecció hi és, però no apareixen símptomes de la malaltia, cosa que permet l'adult o el nen de desenvolupar una vida normal. De l'adult o del nen que ha resultat infectat i es troba en aquesta situació, es diu que és **portador asimptomàtic**.

Després d'un període de temps més o menys llarg (mesos o anys), el virus pot tornar-se actiu ("despertar-se") i reproduir-se dins les cèl·lules, fins que aquestes esclaten i alliberen un gran nombre de virus que infecten noves cèl·lules. Quan una quantitat important de cèl·lules ha estat destruïda pel virus, les defenses de l'organisme (sistema immunitari) es troben debilitades i l'adult o el nen resulten víctimes de determinats tipus de càncers i/o infeccions greus produïdes per gèrmens que normalment no els afectarien; és llavors que diem que aquestes persones **pateixen la SIDA**. Tant la persona portadora asimptomàtica com la que pateix la SIDA poden encomanar el virus a altres persones.

1.2 COM ES TRANSMET EL VIRUS DE LA SIDA?

El virus de la SIDA s'ha aïllat, entre d'altres, a la sang, al semen, a les secrecions vaginals, a la saliva i a les llàgrimes de les persones infectades, però per tal que es produeixi el contagi a una persona no infectada han de coincidir una sèrie de circumstàncies que ho facin possible: hi ha d'haver una font d'infecció on es trobin els virus i uns mecanismes de transmissió que els condueixin a la persona susceptible de ser infectada.

- La font d'infecció és la persona que n'és portadora asimptomàtica o la persona que pateix la SIDA.
- Els mecanismes de transmissió són els que poden fer possible l'arribada directa d'una quantitat suficient de virus.
- La persona susceptible de ser infectada és aquella que es veu exposada a la font d'infecció sense prendre les mesures preventives per tal d'evitar-ne el contagi.

Els estudis epidemiològics realitzats fins ara han permès distingir clarament els mecanismes de transmissió i les situacions en què hi ha risc de contagi de la infecció pel VIH d'aquelles en què no n'hi ha. Aquests mecanismes de transmissió han explicat perquè s'ha produït la infecció pel VIH en més del 95% dels casos.

Totes les situacions que suposin contacte amb la sang, el semen o les secrecions vaginals d'una persona infectada comporten un risc de contagi, sobretot quan les persones no infectades tenen lesions de la pell o de les mucoses, ja que això facilita la penetració del virus. Si aquestes situacions de contacte amb el virus es repeteixen, la probabilitat que es produeixi el contagi augmenta.

Els mecanismes de transmissió demostrats són:

• La transmissió per la sang

L'intercanvi d'agulles, de xeringues o d'altres instruments contaminats en l'ús de drogues per via intravenosa comporta un risc elevat de contagi. Actualment aquest mecanisme de transmissió constitueix la forma predominant de transmissió del VIH a Catalunya.

El risc de transmissió del VIH a través de punxades, ferides produïdes per agulles o objectes tallants contaminats amb sang de persones infectades, o bé l'exposició de mucoses o el contacte de pell no intacta amb sang de persones infectades, és molt baix i queda limitat als treballadors del medi sanitari.

Aquest risc disminueix molt si el personal sanitari segueix les mesures de protecció pel que fa a les malalties que es transmeten per la sang.

Per prevenir la transmissió per aquesta via cal que les xeringues i les agulles en l'ús de drogues intravenoses siguin d'ús estrictament personal i no es comparteixin mai. Si no es pot utilitzar material d'un sol ús, caldrà desinfectar-lo amb lleixiu després de la seva utilització.

Des del 1986 totes les donacions de sang, de plasma o d'òrgans per als trasplantaments són objecte de control sanitari estricte (segons la normativa legal), de manera que el risc de contagi és pràcticament impossible.

• La transmissió sexual

Les pràctiques sexuals, tant entre homes com entre homes i dones, amb penetració (anal, vaginal o oral), si algun dels membres de la parella està infectat, comporten risc de contagi. Aquest risc és superior quan les pràctiques produeixen lesions de la pell o de les mucoses (per exemple, el coit anal receptiu), quan coexisteixen altres malalties de transmissió sexual (especialment les ulceratives) i, sobretot, quan no s'usa el preservatiu.

Per prevenir la transmissió per aquesta via, en el cas de mantenir relacions sexuals amb una persona infectada, o amb una persona de la qual es desconeixi si ho està, el risc de contagi es redueix considerablement si s'evita la penetració o si s'utilitza de forma adequada un preservatiu.

• La transmissió de mare a fill

Les dones embarassades infectades poden transmetre el virus al seu fill durant l'embaràs, el part o la lactància. Però no tots els fills de mares seropositives neixen contagiats. Segons els estudis epidemiològics, el risc de transmissió del virus de la SIDA de mare embarassada al seu fill és entre el 15 i el 30%, és a dir, més de la meitat dels nens, fills de mares infectades, esdevindran nens lliures de la infecció pel VIH.

Per prevenir la transmissió per aquesta via cal aconsellar de fer-se la prova de detecció d'anticossos anti-VIH a totes les parelles que desitgin tenir un fill, quan un d'ells o tots dos sospiten o saben que estan contagiats. Cal també informar les persones infectades de les formes més efectives de contracepció; si es dona l'embaràs, cal informar de la conveniència de consultar amb els serveis sanitaris, tant si es vol continuar amb l'embaràs com si es vol acollir a la llei d'interrupció voluntària de l'embaràs. En el nostre medi, està contraindicat l'alletament matern per als fills de dones infectades pel virus de la SIDA.

I.3 COM NO ES CONTAGIA

Els diferents estudis epidemiològics han permès demostrar que no hi ha cap evidència de contagi en els casos següents:

• Contactes socials

El virus de la SIDA no s'encomana per contacte casual. Els contactes socials habituals amb adults o nens infectats, com ara als llocs de treball, a l'escola, als llocs públics: transports, restaurants, piscines, wàters, etc., no comporten risc de contagi. El virus de la SIDA no es transmet per l'aire, a partir de les gotetes que llancem en parlar, esternudar o tossir, ni tampoc pels objectes, fins i tot els utilitzats per beure o menjar.

• Convivència

La convivència amb un adult o nen infectat no comporta cap risc de contagi, llevat que s'hi mantinguin determinades relacions sexuals sense protecció o que es comparteixin instruments contaminats amb sang, sobretot xeringues i agulles.

I.4 COM ES DIAGNOSTICA LA INFECCIÓ PEL VIRUS DE LA SIDA?

Quan el virus de la SIDA ha entrat en l'organisme humà és reconegut com a intrús i les cèl·lules del sistema immunitari de defensa de l'organisme creen unes substàncies, anomenades anticossos, específiques contra aquest virus, per tal de neutralitzar-lo. Aquestes substàncies es poden detectar entre les 3 i 12 setmanes després de la infecció.

Les proves serològiques consisteixen en la pràctica d'unes anàlisis que permeten detectar la presència d'anticossos anti-VIH a la sang d'una persona infectada. Quan l'anàlisi dona un resultat positiu diem que la persona és **seropositiva**, i s'entén que la persona ha estat

infectada i pot transmetre el virus. Un resultat positiu no significa que la persona estigui malalta de SIDA, ja que, com hem dit al principi, pot ser un portador asimptomàtic del virus de la SIDA. En cas contrari, quan l'anàlisi dona un resultat negatiu diem que la persona és **seronegativa** i s'entén que no ha estat infectada pel VIH i, per tant, no pot transmetre el virus.

Des d'un punt de vista individual, les proves serològiques no sempre estan indicades, per la qual cosa és important que siguin sempre prescrites per un professional sanitari, el qual, conjuntament amb la persona, valorarà la seva indicació, i la informarà, abans i després de la realització de les proves, del significat i de les repercussions en la seva vida futura, d'un resultat tant positiu com negatiu. En cap circumstància una persona, adulta o nen, podrà ser forçada a fer-se la prova ni a informar del seu resultat en el cas que se l'hagi realitzat.

El diagnòstic de la infecció en els nens fills de mares infectades pel VIH no depèn de la presència d'anticossos. Tots els nounats fills de mares infectades tenen anticossos (transmesos per la mare durant l'embaràs); la majoria (aproximadament un 80%) són nens sans i perdran de forma progressiva aquests anticossos, que poden durar com a màxim fins als 18 mesos. Quan la mare hagi transmès la infecció (el virus) aquests anticossos no es negativitzaran i romandran positius després dels 18 mesos. Per diagnosticar la infecció en els nounats s'hauran d'utilitzar mètodes diagnòstics més complexos.

II. EL VIRUS DE LA SIDA I LA COMUNITAT ESCOLAR

II.1 EL NEN INFECTAT

Tal i com hem esmentat anteriorment, la convivència i els contactes socials habituals amb els nens infectats no comporten cap risc de contagi. De fet, en tots els estudis realitzats fins ara no s'ha comprovat mai la transmissió de la SIDA en nens i adults que conviuen amb persones infectades, ja sigui a l'escola o a la família.

Si se segueixen sempre les mesures higièniques que s'han de prendre per evitar la transmissió de qualsevol infecció a l'escola (vegeu l'apartat III.2), l'assistència del nen infectat no ha de suposar cap risc per a la resta dels nens de la classe ni de l'escola. La relació amb els altres infants és beneficiosa per a ell i no ha de ser objecte de separació a causa de la infecció.

Quan els nens infectats presentin una disminució important de les seves defenses, caldrà evitar que tinguin contacte amb determinades malalties (varicel·la, xarampió, tuberculosi, hepatitis i grip). Solament en aquestes circumstàncies i sols si ho indica el pediatre o metge encarregat del control de l'infant pot recomanar-se que no assisteixi a l'escola per tal de protegir-lo. El temps que es mantingui aquesta recomanació serà indicat pel metge.

També serà competència del metge decidir si un nen amb problemes neurològics o amb deteriorament de les seves facultats mentals pot anar a l'escola.

II.2 EL PERSONAL DOCENT I NO DOCENT INFECTAT

Ja hem vist que el virus de la SIDA no es transmet ni per l'aire, ni pel menjar, ni per l'aigua, ni a través de cap mena de contacte casual. La preparació de menjar, la utilització del mateix lavabo, l'estada a la

infectada i pot transmetre el virus. Un resultat positiu no significa que la persona estigui malalta de SIDA, ja que, com hem dit al principi, pot ser un portador asimptomàtic del virus de la SIDA. En cas contrari, quan l'anàlisi dona un resultat negatiu diem que la persona és **seronegativa** i s'entén que no ha estat infectada pel VIH i, per tant, no pot transmetre el virus.

Des d'un punt de vista individual, les proves serològiques no sempre estan indicades, per la qual cosa és important que siguin sempre prescrites per un professional sanitari, el qual, conjuntament amb la persona, valorarà la seva indicació, i la informarà, abans i després de la realització de les proves, del significat i de les repercussions en la seva vida futura, d'un resultat tant positiu com negatiu. En cap circumstància una persona, adulta o nen, podrà ser forçada a fer-se la prova ni a informar del seu resultat en el cas que se l'hagi realitzat.

El diagnòstic de la infecció en els nens fills de mares infectades pel VIH no depèn de la presència d'anticossos. Tots els nounats fills de mares infectades tenen anticossos (transmesos per la mare durant l'embaràs); la majoria (aproximadament un 80%) són nens sans i perdran de forma progressiva aquests anticossos, que poden durar com a màxim fins als 18 mesos. Quan la mare hagi transmès la infecció (el virus) aquests anticossos no es negativitzaran i romandran positius després dels 18 mesos. Per diagnosticar la infecció en els nounats s'hauran d'utilitzar mètodes diagnòstics més complexos.

II. EL VIRUS DE LA SIDA I LA COMUNITAT ESCOLAR

II.1 EL NEN INFECTAT

Tal i com hem esmentat anteriorment, la convivència i els contactes socials habituals amb els nens infectats no comporten cap risc de contagi. De fet, en tots els estudis realitzats fins ara no s'ha comprovat mai la transmissió de la SIDA en nens i adults que conviuen amb persones infectades, ja sigui a l'escola o a la família.

Si se segueixen sempre les mesures higièniques que s'han de prendre per evitar la transmissió de qualsevol infecció a l'escola (vegeu l'apartat III.2), l'assistència del nen infectat no ha de suposar cap risc per a la resta dels nens de la classe ni de l'escola. La relació amb els altres infants és beneficiosa per a ell i no ha de ser objecte de separació a causa de la infecció.

Quan els nens infectats presentin una disminució important de les seves defenses, caldrà evitar que tinguin contacte amb determinades malalties (varicel·la, xarampió, tuberculosi, hepatitis i grip). Solament en aquestes circumstàncies i sols si ho indica el pediatre o metge encarregat del control de l'infant pot recomanar-se que no assisteixi a l'escola per tal de protegir-lo. El temps que es mantingui aquesta recomanació serà indicat pel metge.

També serà competència del metge decidir si un nen amb problemes neurològics o amb deteriorament de les seves facultats mentals pot anar a l'escola.

II.2 EL PERSONAL DOCENT I NO DOCENT INFECTAT

Ja hem vist que el virus de la SIDA no es transmet ni per l'aire, ni pel menjar, ni per l'aigua, ni a través de cap mena de contacte casual. La preparació de menjar, la utilització del mateix lavabo, l'estada a la

mateixa habitació o al mateix menjador, beure en un mateix vas, etc. no suposen cap perill de contagi. Per tant, els mestres, cuiners, dones de la neteja i altre personal de la comunitat escolar infectats pel virus de la SIDA i que es trobin en condicions de treballar no representen cap risc per als nens, joves o altre personal de l'escola. Per la qual cosa no podran ser apartats del seu lloc de treball com a mesura de protecció d'altri, sense incórrer en un acte de discriminació laboral.

II.3 ACTIVITATS QUE NO PRESENTEN CAP RISC

Qualsevol activitat habitual a l'escola es pot desenvolupar sense risc. Així, per exemple, indiquem a continuació activitats en què pot participar un nen infectat, que no es consideren perilloses:

- Compartir llapis, joguines, instruments musicals, coberts, roba o altres objectes.
- Realitzar exercicis físics (gimnàstica, natació, etc.).
- Utilitzar els mateixos lavabos i les mateixes dutxes.
- Els petons i les abraçades.
- La tos i els esternuts.
- Mossegades i esgarrapades (vegeu Annex 3).

II.4 SITUACIONS DE RISC POTENCIAL

Tot contacte de pell no intacta (ferida oberta) d'una persona no infectada amb la sang d'un adult o nen infectat pel virus de la SIDA pot comportar un cert risc. Aquest risc, però, és molt baix, i si se segueixen de forma estricta i constant les mesures de desinfecció habituals davant de qualsevol ferida (vegeu Annex 1) el risc serà pràcticament nul.

III. QUÈ CAL FER A L'ESCOLA

Llevat que hi hagi contraindicació mèdica, el nen i el personal escolar infectat poden assistir a l'escola sense que això comporti un risc per als altres nens i personal; però és fonamental que l'escola conegui les mesures preventives i els criteris d'actuació, i també el paper que poden jugar els educadors davant del problema.

III.1 ACTITUDS DAVANT DEL PROBLEMA

L'acceptació de les persones afectades pel virus de la SIDA no es planteja tan sols en el medi escolar, sinó també en els serveis sanitaris i en la mateixa societat. S'observa la tendència a marginar aquestes persones per un excés de por no justificada. Aquesta por és sovint fruit d'una manca d'informació. En altres casos es rebutgen les persones per la possibilitat que pertanyin a determinats grups socials que pateixen per si mateixos certa discriminació (homes amb relacions sexuals amb homes, usuaris de drogues, fills d'usuaris de drogues, treballadors del sexe comercial, etc.). Per això és molt important, d'una banda, disposar de la màxima informació i, d'altra, reflexionar i examinar les pròpies actituds davant dels problemes que suscita aquesta malaltia. El mestre pot tenir les seves opinions personals que no han d'influir en la seva actitud professional, ja que ha de ser molt conscient de la seva responsabilitat social com a educador. Així, el mestre pot ser un punt de referència per a altres persones de la comunitat escolar, tot donant una informació rigorosa sobre els perills reals de la SIDA i contribuint a desenvolupar al seu centre les mesures preventives.

III.2 MESURES PREVENTIVES EN EL MEDI ESCOLAR

El virus de la SIDA és sensible als desinfectants habituals. Així, les mesures preventives que cal prendre en el medi escolar per evitar la transmissió de la SIDA són les mateixes que se segueixen per prevenir **qualsevol altra malaltia transmissible per la sang**. No són específiques de la SIDA i **s'haurien de seguir sempre a l'escola tant si es planteja el problema concret d'un nen o adult infectat com si no**. Hem de tenir en compte que hi pot assistir un nen o un mestre portador asimptomàtic del qual no es tingui informació sobre el seu estat.

• Higiene personal

No s'han de compartir objectes que hagin pogut estar contaminats amb sang (màquines d'afaitar, raspalls de dents, tallaungles, etc.). Aquests objectes són d'ús personal i aquesta és una norma bàsica d'higiene.

• Higiene general

Per fer la neteja general de l'escola cal utilitzar aigua i lleixiu (una part de lleixiu per cent d'aigua o bé un got de lleixiu en una galleda d'aigua). Cal canviar sovint aquesta aigua.

Les taques de sang sobre objectes, roba, superfícies o terra es netejaran primer amb aigua i sabó, i després amb una solució més concentrada de lleixiu domèstic (una part de lleixiu per deu d'aigua o bé un got de lleixiu per cada litre d'aigua) que es deixarà actuar durant un temps de 15 a 30 minuts.

Les persones encarregades de la neteja hauran de protegir-se qualsevol tipus de ferida oberta amb tiretes, benes o guants de goma que no siguin estripats.

• Desinfecció de les ferides amb sang

La desinfecció de les ferides amb sang és igual per a qualsevol nen o adult (vegeu Annex 1). És important actuar sempre de la mateixa manera i prendre les mateixes precaucions amb tots els nens, així podrem estar segurs de prevenir qualsevol malaltia que es transmeti per la sang.

Per tal de poder efectuar la cura convenientment cal que la farmàcia de l'escola estigui en condicions higièniques correctes i amb el material adequat (vegeu Annex 1).

Davant d'un dubte, el millor és consultar amb el metge o algun servei sanitari o d'informació sobre la SIDA (vegeu Annex 4).

III.3 CRITERIS D'ACTUACIÓ A L'ESCOLA

• Confidencialitat

El dret a l'honor, a la intimitat personal i a la pròpia imatge són drets protegits per l'article 18 de la Constitució Espanyola i la Llei Orgànica de 5 de maig de 1982.

Tot i que hem vist que tant els nens com el personal escolar afectats poden assistir a l'escola sense que això suposi un risc per als altres, la realitat és que les persones infectades o malaltes han d'afrontar, a més dels problemes causats per la malaltia, els derivats de l'aïllament i la discriminació social a què són sotmesos. Aquesta discriminació arriba en alguns casos a afectar les persones que hi conviuen. L'escola no n'és una excepció.

Per aquest motiu és fonamental que es mantingui estrictament la **confidencialitat** sobre les persones infectades pel virus de la SIDA. Si per un motiu o per un altre arriba a l'escola informació sobre l'estat de salut d'un nen o d'un adult afectat pel virus de la SIDA, s'ha de procurar no difondre la identitat del cas per tal d'evitar els efectes indesitjables que això pot comportar per al nen i els seus familiars. En

principi, el director de l'escola hauria de conèixer la situació. Ell és la persona més indicada per decidir a qui cal assabentar, tot vetllant per tal que les persones informades siguin aquelles que, en funció de la seva relació professional amb la persona afectada, puguin ajudar i protegir el nen o adult infectat.

• Informació sobre l'estat de salut dels nens i dels mestres

Atès que les mesures preventives de la transmissió del virus de la SIDA a l'escola s'han de prendre **sempre**, amb tothom i no només per a la SIDA sinó per a qualsevol malaltia transmissible per la sang, no cal conèixer l'estat de salut respecte a la SIDA dels nens i del personal escolar. És a dir, no està justificat investigar de forma sistemàtica o ocasionalment la possible infecció pel virus de la SIDA en un nen o adult que és a l'escola. A més, cal tenir en compte que el resultat negatiu de l'anàlisi no ens garanteix que aquesta persona no pugui infectar-se més endavant o no pugui estar infectada, cosa que remarca la inutilitat de conèixer qui és positiu o no en un moment precís com a mesura de prevenció.

Ara bé, pot succeir que a l'escola arribi informació sobre un possible cas d'infecció pel virus de la SIDA, i també pot ser que, davant d'un nen que presenta algun símptoma de malaltia, l'escola demani informació. Vegem a continuació què cal fer davant les diferents situacions que es poden donar.

• Actuació davant d'un cas sospitós

Quan es sospita que un nen o algú de la comunitat escolar que no presenta cap símptoma de malaltia pot haver estat infectat, pel fet que presenta algun factor de risc o simplement perquè conviu amb una persona infectada o malalta, no cal fer res. Hem de tractar la persona amb normalitat absoluta. Els serveis sanitaris no estan obligats a donar informació sobre l'estat d'aquesta persona, ja que l'assistència a l'escola no representa perill ni per a ella ni per als altres.

• Actuació davant d'una persona portadora o malalta de SIDA

Recordem que un nen o un adult infectat pel virus de la SIDA pot ser una persona portadora asimptomàtica, és a dir, tot i estar infectada pel virus no presenta cap símptoma de malaltia, o bé ser una persona ja malalta de SIDA, és a dir, amb símptomes de la malaltia. Davant d'aquestes possibles situacions s'actuarà seguint els criteris que s'esmenten a continuació.

1. Acceptar aquest nen o adult a l'escola i permetre que participi normalment en totes les activitats habituals a l'escola.
2. Evitar que es conegui la identitat d'aquest nen o adult, mantenint la confidencialitat de forma molt estricta.
3. En el cas que se sospitin símptomes de la malaltia, la persona responsable a l'escola respecte a aquesta situació haurà de posar-se en contacte amb el metge o el servei sanitari corresponent per tal que se l'informi de la conveniència que aquesta persona assisteixi a l'escola o no. Recordem que el risc no és per als altres nens o persones de l'escola sinó per a ell mateix, perquè segons el seu estat de salut pot estar exposat a patir qualsevol malaltia d'aparició freqüent a l'escola (per exemple, la varicel·la o el xarampió). També caldrà informar el metge de qualsevol anomalia que es pugui presentar.
4. Donar el suport necessari, tant al nen o a l'adult com a la seva família, si s'escau, per tal que no se sentin discriminats.
5. En cas de tenir algun dubte, o de voler o necessitar més informació, ho comunicarà a l'Inspector d'Ensenyament, el qual es posarà en contacte amb el Programa d'Educació per a la Salut a l'Escola i/o el Programa per a la prevenció i el control de la SIDA, els quals donaran la informació i el suport necessaris.

III.4 EDUCACIÓ PER A LA SALUT A L'ESCOLA

Tenint en compte que el nombre d'escoles amb nens infectats està augmentant i que possiblement en els pròxims anys seguirà aquesta tendència, cal que el mestre, com a agent de salut a l'escola, col·labori a donar informació sobre la SIDA d'una manera correcta i adequada a l'edat de cada nen, com també a crear actituds i hàbits saludables davant d'aquesta problemàtica.

Els nens en edat escolar poden tenir necessitat d'informació sobre la SIDA, ja que forma part del seu medi. Cal deixar-los clar que és una malaltia greu, però que no es transmet per "contactes casuais", la qual cosa els pot produir ansietat en relació amb la malaltia. Es pot donar el cas de nens que tinguin familiars o amics afectats; convé evitar, amb una bona informació, que els companys els neguitegin amb aquest tema.

El Programa d'Educació per a la Salut a l'Escola, creat pels Departaments d'Ensenyament i de Sanitat de la Generalitat de Catalunya, proposa plantejar el tema de la SIDA des de diferents perspectives, segons les orientacions dels "Quaderns d'Educació per a la Salut a l'Escola".

- En el quadern de "Prevenició i Control de les malalties", des del punt de vista **d'una malaltia infecciosa potencialment transmissible**.
- En el quadern de "Sexualitat i afectivitat", des del punt de vista d'una malaltia de transmissió sexual.
- En el quadern de "Prevenició de les Drogodependències", des del punt de vista d'una malaltia lligada al consum de drogues per via intravenosa.

Amb els alumnes més grans, la manera d'abordar el tema hauria de ser diferent, ja que caldrà tenir en compte que a aquestes edats alguns adolescents comencen a tenir relacions sexuals. Per altra

banda, també poden aparèixer, en alguns joves, greus problemes derivats de la drogoaddicció per via intravenosa. Per aquests motius serà molt important plantejar els temes en un context de diàleg, de debat i de discussió que permeti estimular en els alumnes actituds positives vers la pròpia salut, que hauran de manifestar-se en comportaments raonats, responsables i solidaris amb les persones de tota la comunitat.

IV. ANNEXOS

IV.1 DESINFECCIÓ DE LES FERIDES AMB SANG

Aquestes normes de desinfecció són les que cal seguir sempre en qualsevol ferida amb sang i per a qualsevol nen o personal de l'escola.

1. La persona que atengui el nen haurà de rentar-se prèviament les mans amb aigua i sabó, i utilitzar uns guants d'un sol ús si els té a l'abast. A més a més, haurà de protegir-se qualsevol tipus de ferida oberta amb tiretes, benes o guants.
2. La ferida es netejarà en primer lloc amb aigua i sabó.
3. Després del rentat i per a més seguretat es pot aplicar un desinfectant específic, com la solució aquosa de povidona iodada al 7,5-10% (a les farmàcies hi ha diferents preparats comercials), durant un temps de 3 a 10 minuts.
4. La ferida, un cop rentada, es protegirà amb una tireta, bena o esparadrap.
5. Quan hagi acabat la cura, la persona que ha realitzat la neteja es tornarà a rentar les mans amb aigua i sabó.
6. Les taques de sang sobre objectes, superfícies o terra es netejaran primer amb aigua i sabó i després amb una solució de lleixiu domèstic concentrat (una part de lleixiu per deu d'aigua) que es deixarà actuar durant un temps de 15 a 30 minuts; la roba blanca es rentarà amb els procediments habituals i si es tracta de peces més delicades que no admeten ni altes temperatures en el rentat ni el lleixiu, caldrà submergir-les en aigua i sabó durant 1/2 hora i després rentar-les.

IV.2 FARMACIOLA

• Localització

En un lloc que sigui a l'abast i conegut per tothom.
A nivell elevat, perquè no sigui accessible als escolars més petits.

• Característiques de la farmaciola

Es recomana que hi hagi una persona responsable que en tingui cura, per tal que sempre estigui completa.
Cal que contingui sempre material a punt de ser utilitzat i amb quantitat suficient.
Ha de tenir porta per tancar-la, però no amb clau.
Ha d'estar neta, ordenada, en lloc fresc i sec i tancada.

• Components de la farmaciola

- Capsa de gases estèrils, millor en bosses individuals.
- Tovallola neta.
- Sabó.
- Cotó fluix.
- Esparadrap, preferiblement antial·lèrgic, tiretes.
- Benes de mides diferents.
- Un termòmetre.
- Tisores de punta rodona i pinces.
- Antisèptic iodat.
- Guants d'un sol ús.
- Llista de telèfons útils.

IV.3 PREGUNTES MÉS FREQUENTS QUE ES PLANTEGEN A L'ESCOLA

Quin risc de contagi hi ha en el canvi de bolquers?

El fet de manejar productes com l'orina o la femta **no comporta risc** de contagi de la SIDA si s'observen les mesures higièniques habituals.

Per què a vegades dona la sensació que el personal sanitari es contradiu?

No tots els sanitaris parlen des de la mateixa perspectiva ni tenen els mateixos coneixements sobre la malaltia; per això cal que la informació vingui de persones especialitzades en el tema.

Per què les notícies en els mitjans de comunicació no sempre coincideixen?

Els mitjans de comunicació no tenen com a missió educar la població i les fonts de què es nodreixen no sempre són les mateixes agències de notícies per a tothom; per això és molt important el punt de vista personal de l'informador.

Per què no obren escoles especials per a nens infectats?

Perquè no hi ha risc de contagi en la convivència a l'escola; per tant, no hi ha una justificació científica. Posar aquests nens en escoles especials fóra discriminatori.

Quin risc hi ha a compartir raspalls de dents?

És cert que arreu on es parla de mesures de prevenció es parla de raspalls de dents i maquinetes d'afaitar, però no són estris que pel seu ús es puguin considerar d'alt risc de contagi, si bé és cert que no s'han de compartir mai com a mesura d'higiene personal i prevenció general. El fet de compartir raspalls a l'escola posa en contacte la saliva dels nens. Tot i que el virus de la SIDA es pot trobar a la saliva, aquesta mai no ha estat demostrada com una via efectiva de transmissió del virus.

En el cas que hi hagués petites ferides a la boca, cal recordar que es tracta quasi sempre de poca sang i diluïda en saliva, i perquè es produís la transmissió del VIH caldria, a més, que aquesta sang diluïda en saliva del nen infectat es posés en contacte amb una ferida d'un altre nen no infectat, situació extremadament poc freqüent.

I en el cas de nens que tenen les facultats mentals disminuïdes?

En els diferents centres que tenen nens en aquestes condicions i on algun/s està/n afectats pel virus de la SIDA no s'ha donat cap cas de contagi. Els contactes que tenen sovint aquests nens i que poden semblar-nos diferents als dels altres nens són fruit del seu excés d'afectivitat i es redueixen a abraçades, carícies, petons, supòsits contestats en la guia per a educadors que precedeix.

No seria convenient saber quin nen està infectat?

La SIDA no es contagia casualment, ni per convivència social, per tant, saber si un nen està o no infectat no té cap utilitat preventiva. Per la mateixa raó tampoc no s'han de demanar certificats mèdics ni exigir a un nen fer-se la prova serològica.

Com poden assegurar que mai no es produirà un contagi a l'escola?

Ens basem en els estudis epidemiològics. La medicina no és una ciència exacta, però els seguiments fets en múltiples escoles, que tenen nens infectats pel virus de la SIDA, en diferents països del món, donen un marge de seguretat prou gran per poder afirmar que la possibilitat de contagi és pràcticament nul·la.

Cal un mestre de reforç quan hi ha un nen contagiats a l'escola?

Si per contacte social no es pot contagiar la SIDA, quin sentit té posar un mestre de reforç?. Sols dificultaria mantenir la confidencialitat i per tant la integració del nen.

I si jugant es produeixen esgarrapades?

No s'ha donat cap cas de contagi de SIDA en escoles a les quals assisteixen nens infectats pel virus de la SIDA, on les esgarrapades són un fet comú com a qualsevol altra escola. El contacte amb la sang del nen infectat en aquest tipus d'accidents és superficial i no afavoreix l'entrada del virus VIH al torrent sanguini del nen sa. La pell és una barrera segura de protecció.

Les mossegades són poc freqüents en els nens d'edat escolar i més habituals en l'àmbit de les llars d'infants. Aquestes mossegades no solen ser profundes i en general no sagnen i, quan ho fan, atesa la compressió prèvia de la mossegada, la quantitat de sang és molt poca. No hi ha cap cas descrit a Europa de contagi a través d'una mossegada.

I si es toca sang del nen positiu i es té una ferida petita?

No cal alarmar-se. Les ferides que comencen a cicatritzar tenen un sistema d'aïllament per tal de protegir l'organisme de qualsevol contagi; per tant, de la SIDA també. I suposant que la ferida fos oberta, malgrat que hi hauria un risc, aquest fóra molt baix, llavors caldria rentar la ferida, desinfectar-la i consultar amb el metge, però sempre tenint present que no hi ha casos de contagi per aquestes circumstàncies.

IV.4 ON ES POT DEMANAR MÉS INFORMACIÓ SOBRE LA SIDA?

Programa per a la Prevenció i el Control de la SIDA
Departament de Sanitat i Seguretat Social de la Generalitat
de Catalunya
Tel. 900 21 22 22

Programa d'Educació per a la Salut a l'Escola
Tel (93) 3212146

Programa Sòcio-sanitari de la SIDA
Tel. (93) 483 10 00

SERVEIS COMUNITARIS D'AJUT EN SIDA

Actua
Tel. (93) 418 50 00

Àmbit Prevenció
Tel. (93) 488 06 06

Associació Anti-SIDA de Lleida
Tel. (973) 22 12 12

Associació Catalana d'Hemofília
Tel. (93) 301 40 44

Associació Ciutadana Anti-SIDA de Catalunya
Tel. (93) 317 05 05

Associació Comunitària Anti-SIDA de Girona
Tel. (972) 21 92 82

CAIS Assemblée Provincial Creu Roja. Tarragona
Tel. (977) 24 46 33

Centre Jove d'Anticoncepció i Sexualitat
Tel. (93) 415 10 00

CEPS (Centre d'Estudis per a la Prevenció de la SIDA)
Tel. (93) 417 17 05

Comité Ciudadano de lucha contra el SIDA de Barcelona
Tel. 900 200 111

Fundació Anti-SIDA España (FASE)
Tel. 900 111 000

IRES (Institut de Reinserció Social)
Tel. (93) 814 01 00

SIDA/Studi. Centre de documentació
Tel. (93) 268 14 84

STOP/SIDA Gais per a la Salut
"Telèfon Rosa"
Tel. (93) 237 70 70

Actua Mollet
Tel. (93) 570 10 44

Actua Sabadell
Tel. (93) 725 01 11

Associació Anti-SIDA de Tarragona
Tel. (977) 24 57 91